

GEMEENTELIJK MONUMENT**GM-nummer //****Algemene gegevens**

Adres	: Willemstraat 9
Postcode, Plaats	: 3314 ZZ, Dordrecht
Kadastraal	: DDT00 K 2596
Wijk	: Nieuw-Krispijn, Oranjebuurt
Inventarisatie	: MIP ZH-NS-276-35

Algemene omschrijving

Bouwjaar / verbouwing	: 1907-1908, 2004 funderingsherstel
Architect / aannemer	: G. Hoek
Opdrachtgever	: G. Hoek
Oorspronkelijke functie	: woonhuis
Huidige functie	: woonhuis
Bouwstijl	: eclectisch, invloeden Jugendstil

Algemene beschrijving

Herenhuis en erfafscheiding die deel uit maken van een ensemble van vier geschakelde en ongeveer gelijktijdig gebouwde woningen. Willemstraat 1-9 werd gebouwd in 1907-1908 als een van de eerste woningblokken in de Willemstraat.

Historie gebied

De Oranjebuurt ten zuiden van het station is een woonwijk met voor- en naoorlogse bebouwing. De begrenzing van het vooroorlogse gebied wordt gevormd door de Dubbeldamseweg Zuid, de Mauritsweg, de Frederikstraat en de Mariastraat. Dit gebied was tot het begin van de 20^e eeuw vrijwel onbebouwd, waarbij de Dubbeldamseweg de hoofdverbinding vormde tussen de stad Dordrecht en het dorp Dubbeldam. De spoorweg naar Breda (1872) was een ingrijpende verandering voor het landelijke buitengebied waarbij Dubbeldam grond moest afstaan aan de stad. De aanwezige bebouwing aan de Dubbeldamseweg bestond uit enkele buitenplaatsen, hoeves, molens en schaarse 19^e-eeuwse bebouwing.

Vanaf 1904 tot ca. 1916 werd zowel ten oosten als ten westen van de Dubbeldamseweg het gebied tot aan de begraafplaats en de spoorwegovergang bebouwd. Het oostelijk deel, de Bloemenbuurt werd gerealiseerd door de Stichting Woningzorg en particulieren. De westelijke zijde kwam geheel tot stand dankzij particulier initiatief. Zo ontstonden enige straten met een ensemble van arbeiderswoningen met veel groen en gevarieerde bebouwing. Het wijkje is een voorbeeld van woningbouw onder de eerste Woningwet (1901), zonder stedenbouwkundig kader.

De grootste ontwikkelaar van de wijk was Gerrit Hoek, die zich van timmerman in loondienst had ontwikkeld tot aannemer/ontwikkelaar. In de beginjaren tekende hij zelf zijn projecten totdat het bedrijf begon te groeien en hij tekenaars en bouwkundigen in dienst nam waaronder Otto Dicke. Vanaf 1906 had hij een compleet bedrijf waarvoor hij in de Sofiastreet een werkplaats bouwde met een bovenwoning voor zijn gezin. Dit werd al snel te klein en in 1910 bouwde hij een grotere werkplaats met magazijn, kantoor en woonhuis in de Frederikstraat, die zou uitgroeien tot een complete timmerfabriek, de Dordrechtse Electriche Timmerfabriek De Industrie. De Eerste Wereldoorlog en de daaruit volgende economische malaise zorgde voor het einde van de timmerfabriek die in 1917 geliquideerd werd.

De wijk heeft in de loop van de tijd relatief weinig veranderingen ondergaan. Sommige woningen zijn wat ingrijpender gerenoveerd dan andere, maar het diverse karakter van de woningen met zijn veranda's, erkers en torentjes kenmerkt nog steeds deze buurt.

Ligging

Het woningblok staat aan de noordkant van de Willemstraat, waarbij de rooilijn per woonhuis naar achteren verspringt. Willemstraat 1-3 vormt de afsluiting met de hoek van de Dubbeldamseweg Zuid. De woonhuizen zijn pal noord-zuid georiënteerd, behalve het linkerdeel van Willemstraat 9 dat een overgang vormt naar de bebouwing aan de Hendrikstraat.

Hoofdvorm

Het woonhuis bestaat uit twee bouwvolumes, verbonden door een tussenlid van twee bouwlagen onder een plat dak dat in het verlengde is gebouwd van het rechtervolume. Deze bouwmasa is gebouwd op een rechthoekige plattegrond van twee bouwlagen onder een plat dak. Aan de voorzijde bevindt zich een lage zolder onder een zadeldak. Het linker bouwvolume is gebouwd op een bijna driehoekige plattegrond van twee bouwlagen onder een plat dak. Ook hier is aan de voorzijde een zolder gemaakt onder een zadeldak, iets hoger dan aan de rechterkant. De richting van deze voorgevel wijkt af van de noord-zuid oriëntatie en markeert de overgang naar de bebouwing aan de Hendrikstraat.

Bouwgeschiedenis

Willemstraat 5,7 en 9 werden in 1907-1908 gebouwd in aansluiting op het als eerste gerealiseerde hoekpand Willemstraat 1-3. Alleen van Willemstraat 1-3 zijn bouwtekeningen aanwezig in het archief. Hoewel niet gesigineerd, zijn vermoedelijk alle vier de woonhuizen gebouwd door Gerrit Hoek en Willemstraat 5, 7 en 9 gelijktijdig gebouwd. De woonhuizen kenmerken zich door een grote variëteit in vorm en detail, maar vormen toch een eenheid door de materiaalgebruik in dezelfde bruine baksteen, afgewisseld met strekken, bogen en speklagen in rode strengperssteen.

Omstreeks 2002 heeft funderingsherstel plaatsgevonden bij alle vier de woonhuizen. De eigenaar ten tijde van de opname heeft het woonhuis recent gekocht. Ramen en deuren zijn voorzien van dubbel glas, van buiten beglaasd.

Beschrijving exterieur

De gevels zijn gemetseld in een bruine baksteen in kruisverband met gesneden voeg. Het voegwerk lijkt recent geheel nieuw aangebracht. De strekken boven de licht getoogde vensters en de speklagen ter hoogte van de kozijnen en de wisseldorpels zijn uitgevoerd in een rode strengperssteen. De vensters bestaan uit houten kozijnen met schuiframen of openslaande deuren. Op begane grond niveau zijn de bovenramen voorzien van gekleurd glas-in-lood in een geometrisch motief.

De voorgevel van het linkerbouwvolume heeft op begane grond niveau een groot venster door twee stijlen verdeeld in een breed raam in het midden met aan weerszijden een smal (voormalig schuif)raam. Op de verdieping bevinden zich drie vensters, waarvan de middelste met openslaande deuren naar een voormalig balkon. Op de oude foto is te zien, dat deze constructie is gewijzigd. In het huidige, veel ondiepere balkon is geen vloer aanwezig. De gevel eindigt met een geprofileerde gootlijst, ondersteund door bewerkte, houten klossen. Centraal op het dakvlak staat een bescheiden dakkapel onder schuin dak met zinken zijwangen. Het dak is bekleed met grijs gesmoorde kruispannen. Aan beide zijden wordt het dak beëindigd door een tuitgevel met schouderstukken en een bekroning van kunststeen. Onder de schouderstukken is de gevel getrapt uitgemetseld tot aan de strekken boven de vensters. De linkerzijde wordt door een smalle steeg gescheiden van de bebouwing aan de Hendrikstraat. Deze gevel is geheel blind gemetseld in schoon metselwerk.

In het tussenlid bevindt zich de entree met een later aangepaste voordeur. Onderdorpel en neuten zijn uitgevoerd in hardsteen. Boven de entree ligt de gevel iets terug en wordt door een hekwerk het balkon van de rechterzijde verlengd. Het rechterbouwvolume is aan de voorzijde uitgebouwd met een rechthoekige bouwmasa waarin twee vensters

met schuiframen. Deze gevel wordt beëindigd door een brede, geprofileerde lijst en een hekwerk van houten hekpalen en smeedijzeren stijlen. Grenzend aan het balkon bevindt zich een kozijn, uitgevoerd als 'melkmeisje': openslaande deuren met een bovenraam en aan weerszijden een schuifraam. De gevel wordt beëindigd door een geprofileerde gootlijst, ondersteund door opengewerkte klossen in chaletstijl. Centraal op het dakvlak bevindt zich een dakkapel onder een zadeldak, bekroond met een ornament. Het dak is gedekt met (vermoedelijk) bitumen leien. Het zadeldak sluit met een puntgevel aan op de zijgevel van Willemstraat 7. Links is het deel tot het platte dak van het tussenlid blind gemetseld.

De achtergevel heeft links een pui met openslaande deuren en bovenramen. Rechts is een berging gebouwd, waarboven een klein venster met glas-in-lood. Op verdiepningsniveau bevinden zich twee schuiframen. Op alle ramen is aan de buitenzijde dubbel glas aangebracht (voorzetglas).

Beschrijving interieur

De entree bestaat uit een tochtportaal met een tochtdeur en een bovenraam voorzien van glas-in-lood in geometrisch motief. Op de vloer van het portaal liggen marmeren tegels. De royale hal met trap ontsluit de kamer aan de linkerzijde en de kamer en keuken aan de rechterzijde. De paneeldeuren in de woning zijn alle origineel. De stucplafonds zijn voorzien van eenvoudig lijstwerk met een middenornament in de linkerkamer. De vloerafwerking bestaat uit brede grenen vloerdelen. De beide kamers hebben inbouwkasten met paneeldeuren. In de keuken is een ingebouwde kast met deuren voorzien van mousselfineglas. De keuken zelf is gemoderniseerd. De houten trap in de hal is voorzien van een gestoken trappaal en een houten trapleuning met gestoken stijlen. De trap eindigt met een halve kwart op de overloop die de twee kamers aan de voorzijde en de achterkamer ontsluit. Op de overloop is nog een fonteintje aanwezig. In de ruimte van het tussenlid is later een douche gemaakt. In beide voorkamers bevindt zich een luik in het plafond naar de zolder die niet op stahoogte is.

Beschrijving tuin, erf, perceel

Het woonhuis beschikt over een voortuin aan de Willemstraat en een bescheiden achterplaats. Aan de voorzijde wordt de tuin door een smeedijzeren hekwerk gescheiden van de openbare weg en van Willemstraat 7. Deze hekwerken uit de bouwperiode maken deel uit van de bescherming.

Bronnen

Regionaal Archief Dordrecht

752-15875 Tekeningen Willemstraat 1-3, 1907

Literatuur

L. van Hoek. *Baas Hoek. 1880-1958. De Geschiedenis van een Dordtse Pionier op sociaal gebied*. Dordrecht 1988.

B. Lamberts en A.F.J. Niemeijer. *Dordrecht. Architectuur en stedenbouw 1850-1940*. Zwolle 2002.

Opname 7 mei 2019

Waardering

Cultuurhistorische waarde

Het ensemble Willemstraat 1-9 heeft cultuurhistorische waarde als onderdeel van de Oranjebuurt die voor een groot deel in de periode 1904-1916 werd ontwikkeld door Gerrit Hoek, die in de wijk zijn aannemersbedrijf vestigde. De woningen zijn een representatief voorbeeld van woningbouw op particulier initiatief die onder de eerste Woningwet uit 1901 werd gerealiseerd.

Architectonische waarde

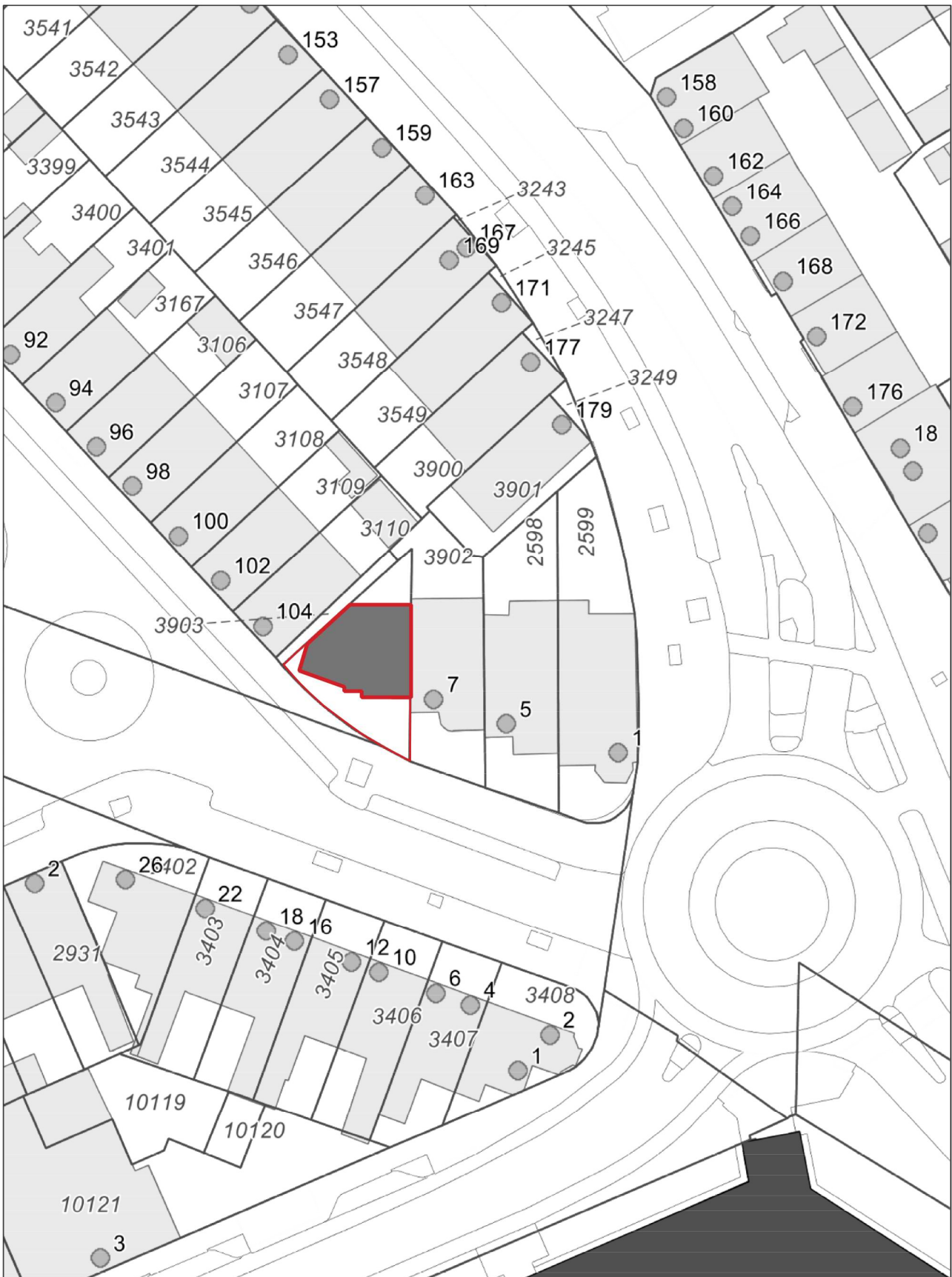
De woningen hebben architectonische waarde door de karakteristieke voorgevels die gebouwd zijn in een eclectische stijl, beïnvloed door de Jugendstil. De gevels, die een eenheid vormen door materiaalgebruik, verschillen onderling door de variëteit in dakkapellen, in gevel- en in dakvormen. Elk woonhuis onderscheidt zich door een eigen karakteristieke eigenschap. Voor Willemstraat 9 betreft dit de splitsing in twee bouwvolumes met afzonderlijke daken waardoor ook een afwijkende plattegrond is ontstaan. Van bijzondere waarde zijn onder andere deze twee daken, waarvan één met kruispannen gedekt en het glas-in-lood van de bovenramen op de begane grond. Het interieur heeft architectonische waarde door de nog aanwezige oorspronkelijke indeling en de uitzonderlijke plattegrond. Van waarde zijn onder andere de paneeldeuren, de trap en de inbouwkasten.

Situering

De woningen hebben ensemblewaarde in relatie tot elkaar en tot de overige vroeg 20^e-eeuwse bebouwing in de omgeving. Het woningblok heeft stedenbouwkundige waarde door de verspringende rooilijn langs de Willemstraat en als begeleiding van de entree vanaf de Dubbeldamseweg Zuid naar de Oranjestraat. Het smeedijzeren hekwerk is hierbij van belang als erfafscheiding en als overgang van de straatrichting naar de noord-zuid georiënteerde woonhuizen. Willemstraat 1-3 vormt het afsluitende hoekpand van de twee wegen. Het linker bouwvolume van Willemstraat 9 vormt de overgang naar de Hendrikstraat.

Gaafheid

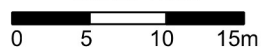
Het gehele ensemble is van belang door de gaafheid van de voorgevels. Willemstraat 9 is vrijwel gaaf, hoewel het aanbrengen van het dubbele glas het beeld enigszins heeft aangetast. Het interieur is grotendeels in originele staat, behoudens modernisering en restauraties waaronder de keuken en de douche.

Aan deze tekening kunnen geen rechten worden ontleend

08 Februari 2019

Schaal 1:500

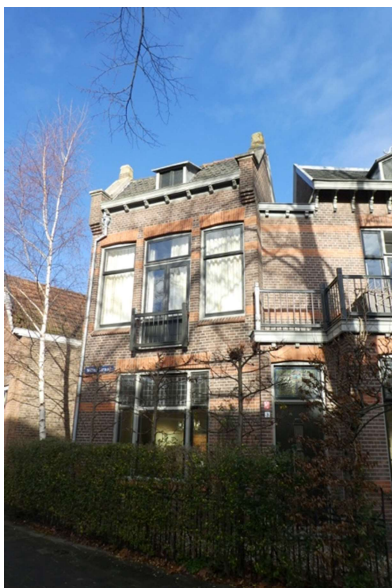
Willemstraat, hoek Hendrikstraat

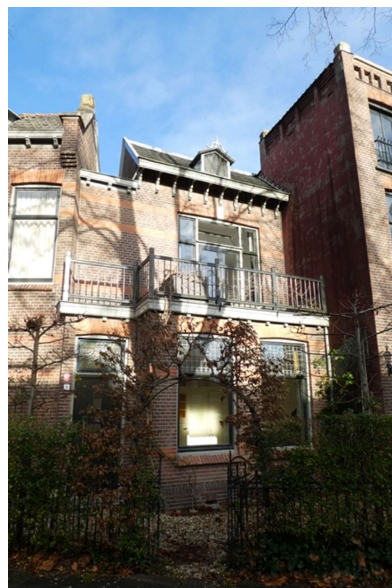
dak linkerzijde

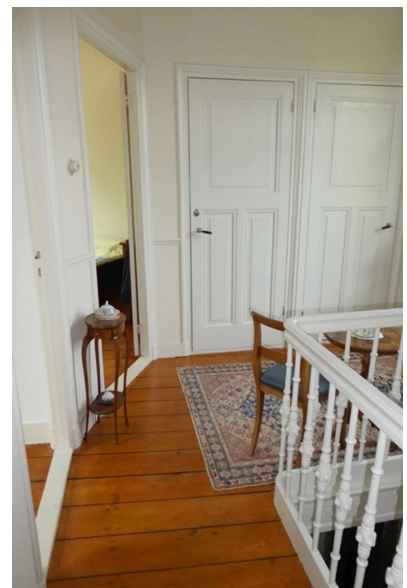
dak rechterzijde

linkerdeel

rechterdeel

overloop verdieping

1910, Willemstraat 1-9 (van rechts naar links)

1986 dakkapel